

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Anniken Huitfeldt
0026 Oslo

Oslo, 13. mars 2019

Jeg viser til brev av 8. februar 2019 med anmodning om Utenriksdepartementets uttalelse til Dokument 8:71 S (2018-2019).

I tråd med Stortingets 1959-vedtak, tillates ikke eksport av våpen, ammunisjon eller andre militære varer til land hvor det er borgerkrig, til områder hvor det er krig eller hvor krig truer. Med borgerkrig forstås «intern væpnet konflikt» i en stat, mens «krig» forstås som væpnet konflikt mellom to stater.

Det er etablert praksis at stater som intervenserer etter samtykke fra et lands lovlige myndigheter, ikke anses omfattet av 1959-vedtaket. Denne praksisen er siden 2015 forankret i den årlige meldingen til Stortinget om eksporten av forsvarsmateriell.

Stortingets vedtak fra 1959 og presisering i 1997 forutsetter en sammensatt og bred vurdering av søknader om lisens for eksport av forsvarsmateriell. Dette følger særlig av 1959-vedtakets formulering om at «det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger». Disse vurderingene er nærmere utdypet i 1997-presiseringen, de åtte kriteriene og ATT-artiklene 6 og 7, som fremgår i retningslinjenes konsoliderte liste. Listen angir hvilke kriterier som er særlige avslagskriterier og hvilke som er særlige vurderingskriterier. Retningslinjene gir også tydelige bestemmelser når det gjelder krav til sluttbrukerdokumentasjon. I de årlige meldingene til Stortinget gis det for øvrig en bred omtale av gjeldende regelverk og retningslinjer.

Alle lisenssøknader er gjenstand for individuelle og omfattende vurderinger innenfor rammen av retningslinjene. Dersom det i en sak vurderes å foreligge en uakseptabel risiko for at utstyret kan avledes til bruk i strid med internasjonal humanitærrett, til å krenke de grunnleggende menneskerettighetene eller på annen måte anses å være i strid med retningslinjene, vil lisenssøknaden bli avslått.

I motsetning til flere andre vestlige land, har Norge aldri tillatt eksport av våpen eller ammunisjon (A-materiell) til Saudi-Arabia. Det er etter individuell vurdering gitt tillatelse til eksport av andre militære varer enn det som omfattes av A-materiell, dvs. B-materiell.

I lys av den meget alvorlige og uoversiktlige situasjonen som utviklet seg i 2017 knyttet til Saudi-Arabias og De forente arabiske emiratens (FAE) deltakelse i militære operasjoner i Jemen, besluttet Utenriksdepartementet i desember 2017 å suspendere lisenser for A-materiell til FAE. Terskelen for å avslå eksport av B-materiell og flerbruksvarer til militær bruk ble også senket ytterligere. I november 2018 ble det besluttet å stanse lisensieringen av B-materiell og flerbruksvarer til militær bruk til Saudi-Arabia. Det forelå ikke informasjon om at militært materiell fra Norge var benyttet i Jemen i strid med folkeretten, og tiltakene baserte seg utelukkende på en «føre-var» linje fra norsk side. Utenriksdepartementet praktiserer en lav terskel for å avslå lisenssøknader der slik uakseptabel risiko vurderes å foreligge. Dette er en linje Regjeringen vil videreføre.

Utenriksdepartementets retningslinjer baserer seg på to stolper: fire landgrupper og to varekategorier. Varekategori A omfatter våpen, ammunisjon og visse typer materiell, samt annet materiell med strategisk kapasitet som vesentlig kan påvirke de militære styrkeforhold utover nærområdet. Varekategori B omfatter øvrige forsvarsrelaterte varer som ikke har de egenskaper eller bruksområder som definert for varekategori A. Det er også praksis for å behandle eksport av flerbruksvarer til militær sluttbruk etter retningslinjenes bestemmelser om lisensiering av B-materiell. Retningslinjene angir hvilke landgrupper som kan motta hvilken varekategori, samt hvilken dokumentasjon som kreves. Hensikten med denne inndelingen er å gi forsvarsbedriftene størst mulig forutsigbarhet rundt muligheten til å få eksportlisens. Selv om Stortingets 1959-vedtak og 1997-presisering rent bokstavelig retter seg mot våpen og ammunisjon, er departementets praktisering at vedtaket og presiseringen omfatter ethvert militært materiell, uavhengig av om det dreier seg om A- eller B-materiell. Dersom et mottakerland vurderes å rammes av 1959-vedtaket, vil eksport av enhver type militært materiell og av flerbruksvare for militær bruk, avslås.

Kriteriene og ATT-bestemmelsene i retningslinjenes konsoliderte liste betinger derimot at det foretas en særskilt vurdering av det konkrete utstyret som søkes eksportert og risiko for at det konkrete utstyret er tiltenkt bruk i strid med kriteriene. Dersom det vurderes å foreligge en uakseptabel risiko for avledning til bruk i strid med retningslinjene, herunder brudd på folkeretten, vil lisens avslås uavhengig av om det dreier seg om A- eller B-materiell, eller en flerbruksvare til militær bruk. Vurderinger knyttet til slik risiko gjennomføres med størst mulig aktsomhet for å sikre at eksport av alt norsk militært materiell eller flerbruksvare, kun tillates i samsvar med retningslinjene.

Skillet mellom A- og B-materiell går igjen i de fleste lands regelverk. Eksempelvis skilles det i Sverige mellom «krigsmateriell for strid» og «øvrigt krigsmateriell», og i Storbritannia mellom «lethal equipment» og «non-lethal equipment».

Våpen og ammunisjon, i tillegg til å være legitimt for ethvert lands forsvar av eget territorium, har i sin natur også en strategisk betydning utover nærområdet. Spørsmål om å åpne for å selge A-materiell til nye land er derfor gjenstand for særskilt regjeringsbehandling. Beslutninger om eksport av B-materiell tas i hovedsak på

departementsnivå innenfor rammen av Utenriksdepartementets retningslinjer. Dette er prosedyrer som Regjeringen ønsker å videreføre.

Når det gjelder representantens forslag vedrørende regjeringens utøvelse av «sin eiermakt i våpenselskapet Nammo for å legge ned Nammos eksportkontor i De forente arabiske emirater, som deltar i krigen i Jemen», viser jeg til den etablerte rolledelingen mellom eier og styre og administrasjon som følger av selskapslovgivningen og av statens prinsipper for godt eierskap. Operative forretningsmessige forhold, som hvor selskaper har tilstedeværelse, er et forhold som ligger til selskapets styre og administrasjon. Selskaper der staten er eier skal i utgangspunktet ha de samme rammevilkår som andre selskaper. Samtidig forventer staten som eier, gjennom Nærings- og fiskeridepartementet, at alle selskapene gjennomfører relevante risiko- og aktsomhetsvurderinger. Det er ikke minst viktig for selskaper som produserer forsvarsmateriell. Dette er en naturlig del av statens eierdialog også med Nammo.

Forsvarsmateriell som produseres av utenlandske bedrifter er gjenstand for eksportkontrollregelverket i landene der utstyret eksporteres fra. På samme måte er eksport fra utenlandsk eide selskaper i Norge gjenstand for norsk eksportkontroll.

Med vennlig hilsen

Ine Eriksen Søreide